

Aan de leden van de
verenigde vergadering

V.V: 25 november 2009
Agendapuntnr. 32

Datum 12 oktober 2009
Bijlagen 2 (reeds verzonden op 16
oktober 2009)

Onderwerp Waterschapspeil 2009

Waterschapspeil 2009

Dit is de eerste versie van de landelijke rapportage Waterschapspeil, die vanaf nu periodiek onder verantwoordelijkheid van de Unie van Waterschappen gaat verschijnen. Dit rapport, 'Waterschapspeil 2009: Waterschappen vergeleken' beschrijft de belangrijkste resultaten van de activiteiten van de waterschappen in 2007 en geeft inzicht in enkele verwachtingen van ieder waterschap voor 2009 en verder. Deze vergelijkingsrapportage informeert de bestuurders van de waterschappen over de stand van zaken op het terrein van het regionale waterbeheer. Op basis van dit rapport is een brancherapportage ("Waterschapspeil 2009: Landelijke brancherapportage van de waterschappen") opgesteld, die is aangeboden aan de landelijke partners van de waterschappen, zoals de leden van de Eerste en Tweede Kamer, ministeries en koepelorganisaties. De eerstvolgende versie van Waterschapspeil is gepland in 2010. Hiervoor zullen de gegevens van 2008 en 2009 uitgevraagd worden.

Doel

De vergelijkingsrapportage 'Waterschapspeil 2009: Waterschappen vergeleken' is vooral bedoeld voor de leden van de algemene en dagelijkse besturen van de waterschappen. De belangrijkste functie van de rapportage is transparantie bieden aan degenen die als bestuurlijke vertegenwoordigers vanuit het gebied zijn gekozen of benoemd. Het doel is dan ook bestuurders inzicht te geven in de prestaties van het eigen waterschap, mede in relatie tot het gemiddelde van de branche en van andere waterschappen. Deze doelstelling sluit ook aan bij twee belangrijke aspecten van de nieuwe Waterschapswet, namelijk vergroten van de transparantie en versterking van de rol van het algemeen bestuur. De rapportage sluit zoveel mogelijk aan bij de landelijke rapportage "Water in Beeld", die de voortgang van het totale waterbeheer in Nederland jaarlijks vastlegt en onder andere aan de leden van de Tweede Kamer wordt aangeboden.

Op basis van de vergelijkingsrapportage is een brancherapportage opgesteld. De doelstelling hiervan is om politici, toezichthouders, samenwerkingspartners, journalisten de geïnteresseerde burger maar ook de eigen bestuurders en medewerkers te informeren en inzicht te geven in de inspanningen, prestaties en voornemens van de waterschappen.

In de rapportages is inzichtelijk gemaakt welke doelen, prestaties, kosten, investeringen en belastingdruk de waterschappen in met name 2007 hebben gerealiseerd. De taken van de waterschappen zijn hiervoor de leidraad. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de financiële aspecten van de taakuitoefening, de kwaliteit van de dienstverlening en diverse aspecten die een relatie hebben met maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Per thema zullen de meest in het oog springende verschillen tussen HHSK en de overige waterschappen besproken en waar mogelijk verklaard worden. Daarnaast wordt per thema aangegeven welke maatregelen reeds genomen zijn en welke maatregelen nog genomen worden. Het merendeel van de acties en maatregelen zijn ook benoemd in het nieuwe Waterbeheerplan 2010-2015. Ook zijn diverse maatregelen benoemd in het kader van de Kaderrichtlijn Water opgave voor HHSK.

Thema Waterveiligheid

Primaire keringen

Analyse

Voor de primaire waterkeringen stelt het Rijk toetsingsnormen op, de waterkeringbeheerders moeten volgens de wet op de waterkering iedere vijf jaar toetsen of de waterkeringen voldoen aan de normen. Eind 2007 voldeed 40% van de primaire waterkeringen binnen het beheergebied van HHSK aan de normen van het Rijk ten opzichte van 61% gemiddeld voor Nederland. In 2011 vindt de afronding van de zogenaamde derde landelijke veiligheidstoetsing van de primaire waterkeringen plaats.

Acties en maatregelen

De diverse projecten ter versterking van de dijken in de Krimpenerwaard (bijvoorbeeld project BAS en Nederlek) zijn gericht op het verhogen en het waarborgen van de veiligheid van de inwoners. Eind 2015 is de planning dat deze primaire keringen versterkt zijn.

Daarnaast gaat HHSK de zogenaamde categorie C van de primaire waterkeringen aanpakken in de planperiode. Dit onder voorwaarde dat afspraken gemaakt kunnen worden met het Rijk over de financiering hiervan. Voor 2010 staat het opstellen van een plan van aanpak voor het verbeteren van de categorie C-keringen op het programma.

Verder wordt er buitengewoon onderhoud uitgevoerd aan de primaire (en regionale) waterkeringen op basis van meerjarenonderhoudsprogramma's. Basis hiervoor zijn de uitkomsten van de inspecties en de wettelijke toetsing.

Regionale keringen

Analyse

Tot voor kort waren er geen normen waaraan regionale keringen moeten voldoen. Waterkeringbeheerders bepaalden op basis van deskundigheid en ervaring of de keringen voldoende veiligheid boden. Momenteel hebben de provincies de taak om normen voor de regionale keringen vast te stellen. Voor de boezemkaden heeft de provincie inmiddels normen vastgesteld in de vorm van vijf schadeklassen. Binnen ons beheergebied worden de schadeklassen 3 tot en met 5 (het hoogste veiligheidsniveau) gehanteerd. Voor de overige regionale waterkeringen stelt de provincie in de planperiode van 2010 tot 2015 normen vast. Het proces van toetsen was en is nog volop aan de gang. De eindresultaten van de toetsing van de regionale keringen waren eind 2007 nog niet volledig beschikbaar.

Acties en maatregelen

De situatie eind 2008 was als volgt: 202 van de 219 km regionale waterkering is getoetst op de hoofdsporen: hoogte en stabiliteit. In 2012 heeft HHSK de genormeerde regionale waterkeringen getoetst. In 2015 beschikt het waterschap over een volledige veiligheidstoetsing.

Voor wat betreft hoogte voldoet 21,5 km van deze 202 km niet aan de normen, de stabiliteitstoets is nog niet geheel afgerond. Reconstructie van deze 21,5 km wordt opgenomen in het 10-jarenophoogprogramma regionale keringen.

Kosten aanleg en beheer waterkeringen

Analyse

De samenstelling van het pakket waterkeringen (i.e. primair, regionaal en overige waterkeringen) dat een waterschap in beheer heeft, is sterk bepalend voor de hoogte van de kosten. Waterschappen met relatief veel kilometers primaire waterkeringen in beheer zullen in de regel hogere kosten hebben dan waterschappen met een geringer aantal te beheren kilometers primaire waterkeringen. Hiermee worden grotendeels de uitschieters voor wat betreft de hoge kosten per km waterkering verklaard. HHSK is met een kleine 10.000 euro per km waterkering niet het waterschap met de hoogste kosten, maar wel duurder dan het gemiddelde in Nederland. Dit is te verklaren door het feit dat maar liefst 38% van ons beheergebied is aan te merken als stedelijk gebied. Eerder onderzoek (IPWater 2005) heeft aangetoond dat de verstedelijkingsgraad een significant en kostenverhogend factor is voor de beleidsvelden waterkeringen en watersystemen. HH Delfland en WS Roer en Overmaas hebben nagenoeg dezelfde kosten en ook een hoge graad van verstedelijking (respectievelijk 36 en 32%).

Acties en maatregelen

Vanzelfsprekend wordt continu gekeken naar de meest efficiënte manier van werken. Niet alleen bij het dagelijkse onderhoud of reconstructies, maar ook bij de dijkversterking-projecten. Hierbij moet niet uit het oog verloren worden de eerder genoemde consequentie van de hoge mate van verstedelijking in het beheergebied.

Thema Oppervlaktewater en grondwater

Peilbesluiten

Analyse

Een peilbesluit is een besluit van het waterschap waarin het oppervlaktewaterpeil voor een begrensd gebied wordt vastgelegd. Dit wordt bepaald op grond van een integrale afweging van de wensen en belangen van alle belanghebbenden. Eind 2007 was voor 69% van het beheergebied van HHSK waarvoor een peilbesluit moet worden opgesteld ook daadwerkelijk een actueel peilbesluit aanwezig ten opzichte van 63% gemiddeld in Nederland.

Van het gebied waarvoor een actueel peilbesluit aanwezig was, voldeed maar de helft aan dit peilbesluit ten opzichte van 84% gemiddeld in Nederland. De redenen hiervoor zijn deels te vinden in het gebrek aan en/of inzicht in data met betrekking tot het werkelijke peil en deels zijn de maatregelen die na het nemen van het peilbesluit nodig waren nog niet uitgevoerd. In 2008 is wekelijks op een groot aantal plaatsen gemeten en hieruit bleek dat 80% van de oppervlaktewaterpeilen voldeed aan de peilbesluiten.

Acties en maatregelen

Voor iets meer dan 30% van het beheergebied van HHSK moet nog een actueel peilbesluit komen. Eind 2007 zaten verschillende peilbesluiten in de afrondende fase, daarnaast is er nog onzekerheid over de toekomstige landinrichting Krimpenerwaard. De doelstelling voor de planperiode van het nieuwe Waterbeheerplan is om de peilbesluiten gebiedsdekkend, actueel en betrouwbaar te maken en te houden.

Door de invoering van het waterkwantiteitsmeetnet (in 2010) wordt een instrument opgeleverd dat het zeer makkelijk maakt om het peil in de verschillende peilgebieden optimaal en objectief vast te stellen. Op basis hiervan kunnen bestaande peilbesluiten geëvalueerd en nieuwe besluiten geïnitieerd worden. Door middel van een procesoptimalisatie is het proces peilbeheer grondig geanalyseerd en zijn verbeterpunten signaleerd en opgepakt. Ook het samenvoegen van de beleid- en beheerfuncties van de primaire afdelingen levert aan de genoemde acties en maatregelen een positieve bijdrage.

Kosten inrichting en beheer watersystemen

De kosten die een waterschap moet maken aan het watersysteem worden voor een belangrijk deel bepaald door de aard van het beheergebied. Net zoals verschillende andere waterschappen met een hoge graad van verstedelijking zijn de nettokosten bij HHSK hoger dan gemiddeld in Nederland. In het rapport worden een aantal factoren besproken welke een kostenverhogend effect hebben op dit beleidsveld. Alle factoren spelen een belangrijke rol in ons beheergebied en zijn niet te beïnvloeden.

Met name de volgende factoren hebben invloed op de hoogte van de kosten:

- **Bemaling** versus vrije afstroming. HHSK heeft met 98% bemalen gebied meer kosten dan gemiddeld.
- **Dichtbebouwd** versus landelijk. HHSK heeft het hoogste percentage stedelijk gebied: 39%
- **Waterrijk** versus droog. HHSK heeft met > 10% een waterrijk gebied wat meer kosten met zich mee brengt.

Thema Afvalwater en Waterkwaliteit

Chemische waterkwaliteit

Analyse

De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de zorg van de waterkwaliteit. Deze kwaliteit wordt periodiek op een groot aantal plaatsen gemeten en daarbij wordt getoetst of de gemeten waarden voldoen aan de gestelde normen. Het beeld wat uit deze rapportage komt is eender met andere rapporten, namelijk dat landelijk gezien er de afgelopen jaren geen grote verbeteringen van de chemische waterkwaliteit zijn gerealiseerd.

Acties en maatregelen

HHSK neemt veel eigen maatregelen, veelal uitgevoerd in het kader van de Kaderrichtlijn Water zoals bijvoorbeeld onderdelen van het watersysteem anders inrichten, natuurvriendelijke oevers aanleggen, Vergunningverlening en Handhaving en aanpassingen van awzi's. Ook in het nieuwe Waterbeheerplan 2010-2015 wordt aandacht besteed aan de strategie en maatregelen voor de komende planperiode.

Voldoen aan de afnameverplichting

Analyse

De zuivering van afvalwater is een belangrijk instrument waarmee waterschappen invloed kunnen uitoefenen op de waterkwaliteit. Niet alleen door het afvalwater goed te zuiveren, maar ook door samen te werken in de afvalwaterketen. Bij de verwerking van afvalwater hebben zowel de gemeente als het waterschap verplichtingen. De gemeentelijke riolering moet bijvoorbeeld voldoen aan de basisinspanning en waterschappen moeten voldoen aan de afnameverplichting. In 2007 voldeed HHSK voor 90% aan de afnameverplichting van afvalwater van de gemeenten, het gemiddelde in Nederland is 96%.

Acties en maatregelen

Op twee sporen is HHSK aan de slag gegaan om beter te voldoen aan de afnameverplichting: enerzijds het project awzi De Grootte Zaag. Hierbij wordt het transportstelsel van rioolgemalen en persleidingen en de zuiveringsinrichting gerenoveerd teneinde een bedrijfszeker en duurzaam werk te verkrijgen. In 2010 zullen hiervoor de voorbereidingswerkzaamheden worden uitgevoerd, Verder waren er beperkingen bij het rioolgemaal Schoonhoven, deze zijn in 2009 opgelost waardoor HHSK op dit moment voor circa 92% voldoet aan de afnameverplichting.

Besparingen met optimalisatiestudies

Analyse

Door een goede samenwerking in de afvalwaterketen kunnen kostenbesparingen worden gerealiseerd. Temeer daar aangescherpte (milieu-)eisen zorgen voor grote investeringen binnen de afvalwaterketen. Tot 2007 zijn er voor slechts drie kleinere afvalwatersystemen studies verricht. Dit verklaart de geringe besparingen die tot dan toe behaald zijn door HHSK in vergelijking met de overige waterschappen.

Acties en maatregelen

De strategie voor de planperiode is in het nieuwe waterbeheerplan als volgt uitgewerkt: de samenwerking in de afvalwaterketen wordt voortgezet en geïntensiveerd. Voor de komende jaren (tot en met 2013) staan er diverse optimalisatiestudies op stapel met de gemeenten in ons beheergebied. In 2010 zal HHSK vorm geven aan deze manier van samenwerken door het opstarten van een Optimaliseren AfvalwaterSysteem (OAS)/afvalwaterplan in de verzorgingsgebieden van awzi Kortenoord en Kralingseveer.

Thema Kosten inzichtelijk maken en inkomsten genereren

Om meer inzicht te geven in de activiteiten waarvoor de waterschappen kosten maken, zijn de totale nettokosten van de waterschappen onderscheiden naar hun verschillende beleidsvelden. Zoals in lijn met de overige waterschappen in Nederland wordt ook bij HHSK het grootste deel van de nettokosten gemaakt voor de exploitatie van zuiveringstechnische werken en voor activiteiten in de watersystemen.

Belastingdruk in 2007 en in 2009

Analyse

Het nieuwe belastingstelsel van de waterschappen heeft een lastenverschuiving tussen groepen van belastingplichtigen tot gevolg gehad. Recent onderzoek heeft aangetoond dat deze verschuivingen zich bewegen in de richting zoals verwacht was. Voor wat betreft de lastendruk voor huishoudens komt HHSK er zeer goed af, dit ondanks het feit dat we voor sommige onderdelen (bijvoorbeeld het beleidsveld watersysteem) hogere kosten hebben door de uitzonderlijke kenmerken van ons beheergebied. Weliswaar is de belastingdruk voor huishoudens –zoals verwacht- gestegen, gemiddeld over Nederland komen we lager dan gemiddeld uit.

Een tegengestelde situatie is te zien bij de belastingdruk voor het agrarisch bedrijf. Voor de agrarische sector is op macroniveau een daling te zien. Op microniveau zijn er echter verschillen tussen waterschappen onderling waarbij HHSK één van de elf waterschappen is waarbij de lastendruk gestegen is. Voor ons waterschap ligt een deel van de verklaring in het feit dat HHSK bij de fusie reeds overgegaan is op de methode Delfland en hierbij een voordeel is ontstaan voor de categorie ongebouwd. De stijging bij HHSK ten opzichte van 2007 is verder goed te verklaren door het volgende. In het beheergebied van HHSK is relatief weinig agrarisch ongebouwd oppervlakte maar tegelijkertijd veel (kostbare) infrastructuur zoals wegen en spoorwegen. Hierdoor is in de verhouding gebouwd:ongebouwd het kostenaandeel ongebouwd hoger dan het landelijke gemiddelde. In combinatie met relatief weinig hectares ongebouwd heeft dit een hoog tarief per hectare ongebouwd tot gevolg.

Een groot deel van het verschil tussen de lastendruk van HHSK versus de gemiddelde lastendruk in Nederland in 2009 is te verklaren door de lasten van de wegentaak. Samen met slechts vijf andere waterschappen voert HHSK ook een wegentaak uit, waarbij HHSK deze taak alleen in de Krimpenerwaard heeft. HHSK is van mening dat door deze lasten mee te nemen in de berekeningen, met als resultaat een gemiddeld tarief voor het beheergebied, het beeld vertekend en dus geen getrouw beeld geeft van de reële lastendruk binnen ons

beheergebied. Voor een eerlijke en transparante kijk zal HHSK bij de eerstvolgende editie van Waterschapspeil hier nogmaals aandacht voor vragen.

Acties en maatregelen

Voor wat betreft de verwachte belastingopbrengsten en stijgingen de komende jaren geeft dit voor HHSK een goed en gemiddeld beeld. Gezien onze uitzonderlijke geografische situatie en het hoge percentage verstedelijkt gebied een goede prestatie. Ook scoort HHSK goed met het omlaag brengen van de perceptiekosten (kosten die gemaakt worden om de belastingen te heffen en te innen). Met het instellen van de Gemeenschappelijke Regeling met het hoogheemraadschap van Delfland wordt verder gestreefd naar het verlagen van deze kosten. Verder is een belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van het nieuwe waterbeheerplan het bijbehorende taakstellende kader geweest.

Thema Omgeving en Organisatie

Burgers en bedrijven hebben er belang bij dat de waterschappen goed functioneren. Omgekeerd is het voor waterschappen van groot belang om een goed inzicht te hebben in de mening die belanghebbenden over hen hebben. Daarmee kunnen ze vaststellen welke onderwerpen belangrijk worden gevonden en kunnen ze de service en dienstverlening waar nodig verbeteren. Waterschappen geven daarnaast steeds meer invulling aan het begrip maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dat betekent dat zij verantwoordelijkheid nemen voor de consequenties van hun handelen, waarbij het gaat om het vinden van een balans tussen sociaal-culturele, ecologische en economische doelen.

Klantgericht diensten verlenen

De omgeving van HHSK is in het algemeen tevreden over de dienstverlening van ons waterschap. Alleen met betrekking tot de afhandeling van keurontheffingen lopen wij achter ten opzichte van het gemiddelde. Hiervan kan gemeld worden dat de focus bij HHSK niet alleen gericht is om te sturen op afhandeltermijnen, maar ook op de dialoog met de aanvrager. Dit wordt door ons en door de aanvrager ook als klantgericht gezien en ervaren. Ons streven is en blijft natuurlijk om wel binnen de afhandeltermijn te komen en te blijven.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Ook op dit vlak ligt ons waterschap in lijn met de overige waterschappen. Uit onderzoek van het ministerie van VROM blijkt dat de waterschappen in Nederland al voor 46% duurzaam inkopen. Verder wekken wij zelf energie op bij de awzi Kralingseveer en kopen we alleen groene stroom in. Beleid met betrekking tot cultuurhistorische zorg is aanwezig, ons ziekteverzuim is in lijn met het gemiddelde en het thema integriteit staat ook bij HHSK hoog op de agenda. Verder werken wij op diverse manieren samen met andere organisaties of landen.

Dijkgraaf en hoogheemraden van Schieland en de Krimpenerwaard,

secretaris-directeur,

dijkgraaf,

M.J.H. van Kuijk

mr. J.H. Oosters